

УДК 378.091.212:792.8:17.022.1

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ В УМОВАХ РЕФОРМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ускова Альона, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри Теорії і методики музичної освіти та хореографії, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

ORCID: 0000-0003-0206-2961

E-mail: uskovaalena555@gmail.com

У статті розглянуто та теоретично обґрунтовано інтегративний підхід стосовно формування духовно-морального світогляду в майбутніх хореографів. А також презентовано особливості інтегративного підходу в процесі формування духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні. Визначено, що особливостями інтегративного підходу у формуванні духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні є врахування філософії мистецької освіти; сукупність принципів, методів дослідження та процедур, застосовуваних у хореографічній галузі; тенденції цифровізації та інформаційних технологій у викладанні хореографічних дисциплін.

Ключові слова: реформи вищої освіти, інтегративний підхід, майбутні хореографи, процес формування, духовно-моральний світогляд, цифровізація, інформаційні технології, хореографічні дисципліни.

AN INTEGRATIVE APPROACH TO THE FORMATION OF THE SPIRITUAL AND MORAL WORLDVIEW OF FUTURE CHOROGRAPHERS IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION REFORM IN UKRAINE

Uskova Aliona, PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methodology of Music Education and Choreography, Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-0206-2961

E-mail: uskovaalena555@gmail.com

The article discusses the development of national education, which indicates that the Ukrainian Higher School within the country has valuable achievements in the field of preparing future choreographers for activities in the field of choreographic art. However, in order to take into account the current and future requirements of society to the formation of the spiritual and moral worldview of the individuals and to satisfy their educational needs, it becomes necessary to determine the needed methodological foundations, to monitor and adjust the tasks of the development of the educational and artistic industry in the context of higher education reforms in Ukraine.

In addition, the article theoretically substantiates an integrative approach to the formation of the spiritual and moral worldview of future choreographers. Realization of the goal solved the problem by

presenting the features of an integrative approach in the process of forming the spiritual and moral worldview of future choreographers in the context of higher education reforms in Ukraine.

It has been established that in order to form a spiritual and moral worldview in future choreographers, one should observe social norms and rules; keep folk customs, traditions; combine modern technology and practical skills when performing dance. After all, choreographic art is a constant work on oneself to improve one's performing skills, since the practical demonstration of a performer's own body, facial expressions and acting skills enables the viewer to fully enjoy the solution to the situation by viewing choreographic compositions and performances.

The features of an integrative approach to the formation of the spiritual and moral worldview of future choreographers in the context of higher education reforms in Ukraine take into account: the philosophy of art education; a set of principles, research methods and procedures used in the choreographic industry; digitalization and information technology trends in the teaching of choreographic disciplines.

Keywords: *higher education reforms, integrative approach, future choreographers, formation process, spiritual and moral worldview, digitalization, information technologies, choreographic disciplines.*

Національна освіта нині переживає складний етап розвитку. Для врахування сучасних і перспективних вимог суспільства до формування духовно-морального світогляду особистості та задоволення її освітніх потреб необхідним постає визначення теоретико-методологічних засад, моніторинг та корегування завдань розвитку освітньо-мистецької галузі в умовах реформ вищої освіти в Україні. Адже саме українська вища школа відіграє провідну роль у цьому процесі, що значною мірою впливає на глибину та темпи перетворень у системі освіти України [5].

На сьогоднішній день якісна підготовка майбутніх фахівців з хореографічного мистецтва залежить від активної мотивації при використанні перспективних методологічних засад педагогіки мистецтва у формуванні морально-духовного світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні. Адже інноваційні пошуки у визначенні змісту й технологій навчання у вищій школі вказують на недостатнє усвідомлення, світоглядне наукове та методичне забезпечення у сфері хореографічної освіти.

При розробці та впровадженні освітніх перспективних моделей і систем неухильним є всебічний та ґрунтовний аналіз сучасних закономірностей розвитку суспільного життя, досягнень зарубіжної та української філософської, історичної, психолого-педагогічної та мистецької наук. Проблему науково-теоретичного обґрунтування нових систем організації освітнього процесу в умовах вітчизняних реформ вищої освіти неможливо вважати до кінця вирішеною, тому розгляд проблеми «Інтегративного підходу у формуванні духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні» ми вважаємо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що вітчизняна вища школа в межах країни має цінні здобутки при підготовці майбутніх хореографів до діяльності у сфері хореографічного мистецтва. Так, до підготовки наукових здобутків майбутніх фахівців хореографічного мистецтва докладають зусилля наступні науковці: Л. Андрощук, Т. Благова, О. Касьянова, Г. Ніколії, О. Реброва, А. Тараканова, Л. Цветкова, Д. Шаріков та ін. Та багато заслужених працівників культури таких як: М. Вантух, О. Гомон, А. Кривохижа, В. Похиленко та інші.

Проте аналіз теоретичної та методичної літератури з досліджуваного питання дозволяє зробити узагальнення, що в чималих і вагомих надбаннях педагогічної та мистецької науки обмежено розглянуте питання формування духовно-морального

світогляду майбутніх хореографів в умовах вітчизняних реформ вищої освіти.

Формування мети статті полягає в теоретичному обґрунтуванні інтегрованого підходу у формуванні духовно-морального світогляду здобувачів хореографічної освіти.

Реалізація мети передбачала вирішення такого завдання, як: презентація особливості інтегративного підходу в процесі формування духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні.

Безумовно, що освіта, як цілісна система, є невід'ємною складовою будь-якого розвинутого суспільства. Під час переходу суспільства до інформаційної системи освіти набуватиме необхідності висвітлення особливості впливу методологічних засад педагогіки мистецтва для формування духовно-морального світогляду у майбутніх хореографів. Тому однією з особливостей розкриття необхідних методологічних засад при формуванні духовно-морального світогляду у майбутніх хореографів слід вважати діалектичне поєднання інтеграційних тенденцій з локальними процесами інтенсивного розвитку, що сприятиме збереженню кращих регіональних, університетських традицій і підвищенню якості та рівня освіти.

Доцільно зазначити, що аналіз тенденцій розвитку хореографічного мистецтва показав, що перспективне становлення інтеграційного підходу в змісті хореографічного навчання формується у вигляді взаємозбагачення різних видів хореографічного мистецтва та їх окремих особливостей в одному жанрі. Однак, формування духовно-морального світогляду в майбутніх хореографів при аналізі цих тенденцій майже не розглядається. Зберегти моральні якості та не загубити духовні цінності в сучасному суспільстві є важливим інтеграційним процесом за впровадження вітчизняних реформ у вищу освіту.

Дослідженню різних аспектів інтеграції в галузі мистецької освіти свої праці присвятили такі науковці, як: Н. Гонтаровська, Л. Масол, Л. Москальова, В. Новоблаговещенський, О. Нижник, О. Отич, О. Рудницька та ін. А інтегрованим підходом займалися С. Броуді, Дж. Уїліс, Р. Боязітов, Н. Чернуха та ін.

Так, Л. Москальова вважає, що ефективність виховання залежить від високої якості навчання і виховання майбутніх педагогів. Ми погоджуємося з такою думкою, адже педагогам-хореографам також доведеться самостійно розв'язувати завдання щодо підвищення морального виховання, духовного розвитку та збагачення особистого світогляду [2, с. 4]. Адже творча діяльність має чималий вплив на розвиток мислення як окремої особи, так і груп, що прагнуть створити мирне суспільство за допомогою мистецтва, яке впливово діє на почуття, емоції, що в свою чергу формують світогляд. А інтегративний підхід, зорієнтований на соціально-груповий рівень у вихованні майбутніх учителів та хореографів, допоможе сформувати вміння аналізу, самоаналізу щодо відновлення та заповнення позитивних моментів осмислення як власної професії, так і роботи з вихованцями.

Також радикальний приклад вирішення проблем морально-етичного характеру в професійній підготовці студентів на основі інтегративного підходу представили С. Броуді й Дж. Уїліс [6, с. 8–9]. Так, опрацювання й впровадження мультидисциплінарної програми для вивчення здобувачами освіти певних гуманітарних дисциплін передбачає спільну участь педагогів, експертів і практикуючих спеціалістів задля розвитку особистих і фахових якостей здобувача освіти як дорослої людини.

Розвідки питань глобально-культурного розмаїття та поєднання суспільства й культури в освітньому просторі проводяться в лабораторіях із використанням різних методів навчання. Науковці наголошують, що саме на семінарських заняттях найефективніше розглядаються питання з балансування між роботою й сімейним життям, роботою й життям у невеликих громадах, взаємодопомоги й самовдосконалення. Базовий курс «Розвиток дорослості і організаційне життя» (оригінал «Adult Development and Organization Life») досліджує взаємодію культури, моральності й моральних норм у родині, у найближчому оточенні та на робочих місцях [6, с. 7–8]. Саме за допомогою модифікації та впровадження таких курсів в освітній процес можливо отримати позитивний результат при формуванні духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні.

З позицій педагогіки мистецтва щодо поняття взаємодії синтезу та інтеграції О. Рудницька наголошує, що інтеграція передбачає варіанти комплексного використання окремих видів художньої діяльності, сприяє гармонійному розвитку особистості, розрізняє цілісну художню картину світу й у такий спосіб впливає на формування світогляду людини. Крім того, будь-який вид мистецтва, що використовується як окремих, унеможлиблює повномірне забезпечення розв'язання освітніх завдань [4].

Проаналізувавши та порівнявши цей підхід із позиціями інших учених із проблеми інтеграції мистецтв, зазначаємо, що О. Отич інтеграцію мистецтв розглядає як вид їх взаємодії, що становить собою таку єдність різновидів мистецтва, у якій проглядаються такі тенденції:

- зв'язок їх між собою є більш сильним, ніж у комплексі, але не таким застиглим, як у синтезі;
- зберігається їх специфічність і відносна автономність, що передбачає можливість їх диференціації на самостійні види мистецтва.

Доктор педагогічних наук О. Отич обґрунтовує предметно-інтегративну динамічну модель навчання майбутніх педагогів, яка передбачає інтеграцію мистецького компонента змісту професійної підготовки студентів професійно-педагогічних закладів освіти з іншими її компонентами. Крім того, науковець О. Отич розрізняє інтеграцію в системі професійної мистецької освіти й у системі професійної освіти. Інтеграційність у професійній мистецькій освіті реалізується «у межах предметно-інтегративної моделі навчання, що поєднує предметне викладання мистецьких дисциплін та інтегровані мистецькі курси, у яких різновиди мистецтв, мистецькі знання та враження інтегруються навколо домінантного виду мистецтва» [3, с. 103–104].

Тому, на нашу думку, загальнометодологічною основою педагогіки мистецтва при формуванні морально-духовного світогляду майбутнього хореографа насамперед постає філософія мистецької освіти. А загальнонауковою методологією можна вважати такі перспективні підходи, як: культурологічний, аксіологічний та креативний, а також до принципів мистецької педагогіки можемо віднести наступні: опори на художній образ; акторську майстерність; виконавчу майстерність; інтеграції мистецького та професійно-педагогічного компонентів – у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів; єдність емоційно-почуттєвого із творчістю; культуровідповідність; системність у педагогічно-мистецькій практичній діяльності; педагогічній гармонії;

красу педагогічної дії (педагогічної естетики), мажорний тон при педагогічно-творчій спрямованості взаємодії студентів із мистецтвом; образність викладу навчального матеріалу; естетизація освітнього середовища; романтизація (М. Чембержі) освітнього процесу тощо.

Конкретно-науковою методологією педагогіки мистецтва виступає сукупність принципів, методів дослідження та процедур, застосовуваних у хореографічній галузі, тобто методологія хореографічної педагогіки.

Завдяки вище вказаному створюється широке й багатогранне мистецьке середовище професійної підготовки майбутнього хореографа, яке забезпечує різнобічність і гармонійність його художньо-естетичного, професійного розвитку та поступової сформованості морально-духовного світогляду. Також професійна освіта передбачає інтеграцію мистецького та фахового компонентів професійної підготовки з метою розв'язання дидактичних завдань конкретного навчального предмета, теми, заняття. Звідси зміст мистецько-педагогічної освіти інтегрує мистецьку та педагогічну складові, що входять до методологічних засад педагогіки мистецтва.

При розгляді питань методологічних засад неабияку роль відіграють інформаційні технології. Так, М. Кастельс, називає майбутнє суспільство «мережесим», та обґрунтовано вказує на те, що глобальна інформаційна економіка є історично новою реальністю, яка здатна працювати як цілісна система в режимі реального часу в масштабі всієї планети, а мережеві інформаційні ресурси постають одночасно як засіб і результат глобалізації суспільства. Інформаційні технології з технологічного фактору розвитку сучасного суспільства перетворюються на елемент його функціонування, забезпечуючи не лише технологічний, а й соціальний прогрес і конкурентоспроможність країни в світі [1].

Аналізуючи розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, можемо зазначити, що потреба цих технологій при викладанні практичних хореографічних дисциплін є не зовсім доречною. Адже мистецтво хореографії передбачає більш практичну діяльність (робота над власним віртуозним виконанням рухів, оволодіння своїм тілом, мімікою тощо), а за використання таких технологій вона має пріоритет лише при отриманні теоретичної інформації стосовно своєї діяльності (історичні факти, відеоуроки з усіх хореографічних напрямів, відео танців, фотографії костюмів тощо). Однак як би не навчалися майбутні хореографи завдяки відеоурокам, а майстерність у виконанні, професіоналізм у викладанні хореографії залежить від уміння володіння та використання як методично-наукових засад, так і акторської майстерності при віртуозних виконаннях рухів, танців, композицій тощо.

Отже, для того, щоб сформувавши духовно-моральний світогляд у майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні, слід дотримуватися суспільних норм і правил; зберігати народні звичаї, традиції; поєднувати сучасні технології та практичні навички танцю тощо. Адже хореографічне мистецтво – це постійна робота над собою, над удосконаленням своєї виконавської майстерності, оскільки практичний показ володіння виконавцем своїм тілом, мімікою, акторською майстерністю надає можливість глядачу сповна насолодитися дійством при перегляді хореографічних композицій, постановок тощо.

Особливостями інтегративного підходу у формуванні духовно-морального світогляду майбутніх хореографів в умовах реформ вищої освіти в Україні є врахування

філософії мистецької освіти; сукупність принципів, методів дослідження та процедур, застосовуваних у хореографічній галузі; тенденції цифровізації та інформаційних технологій у викладанні хореографічних дисциплін.

У перспективі подальших розвідок у даному напрямку планується дослідження інших підходів щодо ефективного формування духовно-морального світогляду майбутніх хореографів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. Москва: ГУВШЭ, 2000. 608 с.
2. Москальова Л. Ю. Виховання у майбутніх учителів морально-етичної культури: теоретичний та методичний аспекти: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2009. 464 с.
3. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний та методичний аспекти: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Чернівці: Зелена Буковина, 2009. 752 с.
4. Рудницька О. П. Музика і культура особистості і проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 248 с.
5. Спирін, О. М. Методологічні засади розвитку сучасних систем вищої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. Вип. 20. С. 104–109. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/407/2/3C40E1CE.pdf>
6. Brody C. M. Ethical and social issues in professional education / Celeste M. Brody, James Wallace, editors. New York: SUNY Press, 1994. 285 p.

REFERENCES

1. Kastels, M. (2000). *Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura*. O. I. Shkaratana (Ed.). Moskva: GUVShE [in Russian].
2. Moskaliova, L. Yu. (2009). *Vykhovannia u maibutnikh uchyteliv moralno-etychnoi kultury: teoretychnyi ta metodychnyi aspekty*. Melitopol: Vydavnychiy budynok MMD [in Ukrainian].
3. Otych, O. M. (2009). *Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoi indyvidualnosti maibutnioho pedahoha profesiinoho navchannia: teoretychnyi ta metodychnyi aspekty*. I. A. Ziaziuna (Ed.). Chernivtsi: Zelena Bukovyna [in Ukrainian].
4. Rudnytska, O. P. (1998). *Muzyka i kultura osobystosti i problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
5. Spirin, O. M. (2005). *Metodolohichni zasady rozvytku suchasnykh system vyshchoi osvity*. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 20, 104–109. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/407/2/3C40E1CE.pdf> [in Ukrainian].
6. Brody, C. M. (1994). *Ethical and social issues in professional education*. Celeste M. Brody, James Wallace (Ed.). New York: SUNY Press.